

ASISTENȚA UE ÎN REPUBLICA MOLDOVA: OPORTUNITĂȚI SAU DEPENDENȚĂ

Marina POPA¹⁰, Valentin TOMBRACHEVICI¹¹

Abstract

Relations between the European Union and the Republic of Moldova have intensified in the past years. Moldova joined the EU's Eastern Partnership in 2009 and the EU-Moldova Association Agreement entered into force on 1 July 2016. This includes the introduction of a Deep and Comprehensive Free Trade Area. The Association Agreement provides for stronger political association and economic integration between the EU and the Republic of Moldova and has created constantly growing trade between the partners. The EU's assistance supports the modernisation of Moldova through reforms for growth and jobs as well as for the respect of human rights and the strengthening of democracy. Today, the EU announces that it will not transfer any further funds to the Moldovan state budget to support any reforms. The EU has closely observed the reform process and noted that the Moldovan authorities showed insufficient commitment to reforming the justice sector in 2014 and 2015. With insufficient allocation of funds and personnel, the necessary reforms have not been carried out. As a result, progress has not been sufficient. This means that the Moldovan authorities have not fulfilled the EU's conditions for receiving the last financial transfer under the justice reform programme. This sum will not be paid to the Moldovan state budget, but remain with the EU.

Keywords: cooperation, projects, reforms, assistance, development, resources, partnership.

1. Introducere

Odată cu extinderea recentă a Uniunii Europene, Republica Moldova a devenit țară-vecină a Uniunii, exprimându-și dorința de a dezvolta o cooperare politică strânsă și a se integra pe plan economic. “Ceea ce se întâmplă la frontierele Uniunii Europene ne afectează. De aceea dorim să sprijinim aspirațiile Moldovei de stabilitate politică și economică și să ajutăm țara să continue calea reformelor. Iată de ce ne aflăm aici: ca să depunem eforturi pentru a împărtăși experiența statelor-membre ale Uniunii, să promovăm cooperarea dintre funcționarii țărilor noastre, să sprijinim aproximarea legislației moldovenești la normele și standardele Uniunii Europene, să consolidăm comerțul și managementul frontierei, să

¹⁰ MARINA POPA, lector superior univ. Academia de Studii Economice a Moldovei, Republica Moldova, Chișinău, e-mail: poissonmara@yahoo.fr

¹¹ VALENTIN TOMBRACHEVICI, student, Academia de Studii Economice a Moldovei, Republica Moldova, Chișinău, e-mail: tombrachevici.valentin@yahoo.com

asigurăm echipamente pentru școli, grădinițe și spitale și să finanțăm proiectele de infrastructură în domeniile transportului, apei și energiei”. (Dirk Schuebel, 2016)

Uniunea Europeană a lansat cooperarea sa cu Republica Moldova cu peste 15 ani în urmă. În această perioadă, Uniunea a fost un partener major pentru țară, asigurând asistență în reformarea economică, consolidarea mediului de afaceri, managementul frontierei, reforma judiciară, combaterea traficului ilegal și dezvoltarea instituțională, obiectivul-cheie fiind ameliorarea standardelor de viață ale cetățenilor din Moldova.

2. Conținutul de bază

Acordul de Parteneriat și Cooperare dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova a intrat în vigoare în iulie 1998 și a creat un cadru pentru dialog politic, liberalizarea comerțului, aproximarea legislației și cooperare în mai multe domenii.¹²

Asistența Uniunii Europene pentru Republica Moldova este direcționată spre prioritățile de reformare, convenite, în februarie 2005, în Planul de Acțiuni al Politicii Europene de Vecinătate cu Moldova, care este un instrument pentru sprijinirea programului de reforme economice și democratice. Acesta se află în prezent în centrul atenției a programului de reformare internă a Guvernului moldovean. Domeniile de asistență și cooperare stipulate de Planul de Acțiuni al Politicii Europene de Vecinătate includ:

- Dialog politic și reformă;
- Soluționarea conflictului transnistrean;
- Reforme economice și sociale și dezvoltare;
- Comerț, piață și reformă regulatorie;
- Justiție, libertăți și securitate;
- Transport, energie, telecomunicații, mediu și cercetare, dezvoltare și inovare;
- Relații dintre oameni.

În conformitate cu Strategia de Țară a Uniunii Europene pentru Republica Moldova în 2007-2013, asistența Uniunii pentru Moldova se bazează pe trei domenii de importanță majoră:

- Dezvoltare democratică și bună guvernare;
- Reforma regulatorie și capacități de dezvoltare administrativă ;
- Reducerea sărăciei și creșterea economică.

Forma clasică de asistență tehnică pe care Uniunea Europeană a acordat-o Moldovei prin intermediul Programului TACIS a fost bazată pe proiecte implementate de companii de consultanță din Uniunea Europeană, care au instruit funcționari publici și au oferit consultanță în diferite domenii. În același timp, au fost realizate proiecte comune ale donatorilor, au fost livrate bunuri, a fost construită infrastructura și au fost efectuate transferuri de fonduri în

¹² Lege Nr. 112 din 02.07.2014 cu privire la ratificarea Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte.

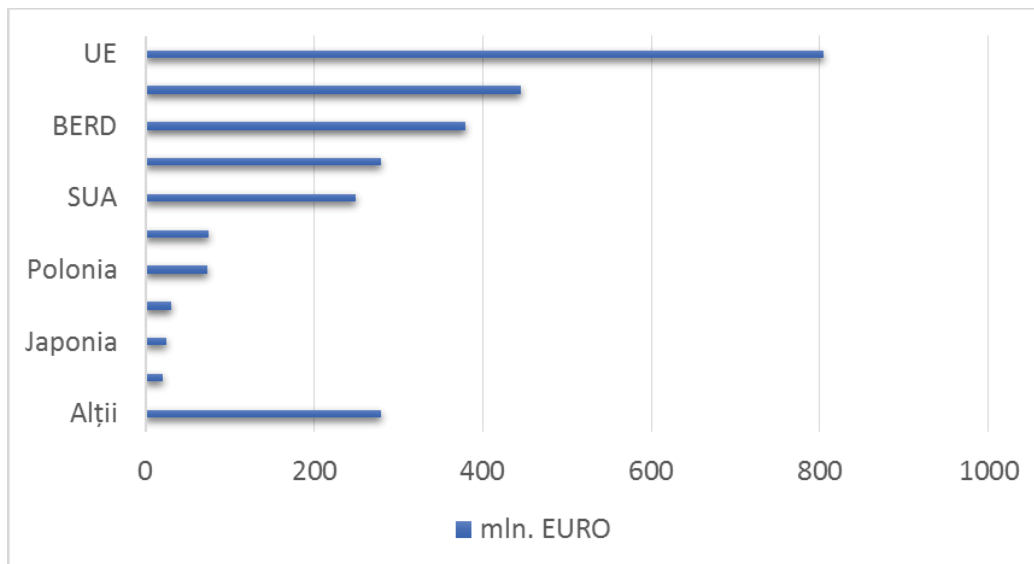
bugetul Guvernului. Odată cu lansarea Politicii Europene de Vecinătate, Comisia Europeană a început să asigure noi modalități de asistență în Republica Moldova, cum ar fi:

- **Oferte pentru proiectele twinning**, în special cele adresate structurilor administrative și menite să consolideze cooperarea pe termen lung dintre administrația din Moldova și instituțiile similare din statele-membre ale Uniunii Europene, pentru depunerea eforturilor comune de aplicare a legislației moldovenești, aproximată la normele și standardele UE.
- **Asistență Tehnică și Schimb de Informație (TAIEX)**, care oferă administrației din Moldova posibilitatea să beneficieze de misiuni pe termen scurt ale experților Uniunii Europene, seminare și mese rotunde în Moldova, precum călătoriile de cercetare pentru funcționarii publici din Moldova la instituții similare din statele-membre ale UE. Temele acestor evenimente vizează aproximarea, implementarea și aplicarea legislației moldovenești în conformitate cu legislația Uniunii Europene. Programul este adresat în deosebi structurilor administrației publice.
- **Sprijin pentru Îmbunătățirea Guvernării și a Managementului (Sigma)** asigură sprijin pentru reforma administrației publice locale în domenii precum elaborare și implementare, control financiar intern public și achiziții publice. Programul vizează structurile administrației publice centrale.
- **Programul tematic „Instrumentul European pentru Democrație și Drepturile Omului” (EIDHR)** promovează și susține drepturile umane și democrația în toată lumea. Prioritățile majore includ sporirea respectului pentru drepturile și libertățile fundamentale ale omului, promovarea drepturilor omului și a reformei democratice, sprijinirea concilierii și consolidarea participării și reprezentării politice, fortificarea cadrului internațional pentru protecția drepturilor omului și a democrației și susținerea proceselor electorale. Acest program este adresat mai ales organizațiilor non-guvernamentale, iar câteva proiecte pot fi implementate și prin intermediul organizațiilor internaționale.
- **Programul „Investind în oameni”** are drept scop de bază oferirea ajutorului pentru reducerea sărăciei și consolidarea coeziunii sociale. Domeniile prioritare includ asigurarea sănătății pentru toți, acces egal la educație calitativă pentru copii, inclusiv la studii vocaționale și instruire profesională, egalitatea gender, promovarea coeziunii sociale, angajare în câmpul muncii și serviciu decent, accesul copiilor și a tinerilor la cultura locală, protecția și promovarea diversității culturale. Este adresat organizațiilor non-guvernamentale, în timp ce câteva proiecte pot fi realizate și prin intermediul organizațiilor internaționale.

Pentru ultimii 5 ani, Uniunea Europeană este lider absolut în contractarea asistenței externe, angajându-se să ofere un suport financiar enorm Republicii Moldova, sub formă de granturi

prin intermediul tuturor instrumentelor de finanțare ale UE (Anvelopele naționale, Programele UE, NIF, etc.), fiind urmată de creditele concesionale ale instituțiilor financiare europene – BEI și BERD. Totodată, din partenerii bilaterali, lider este Statele Unite ale Americii cu un buget de 293,4 mln Euro, urmat de România cu un buget de 121,7 mln Euro.¹³

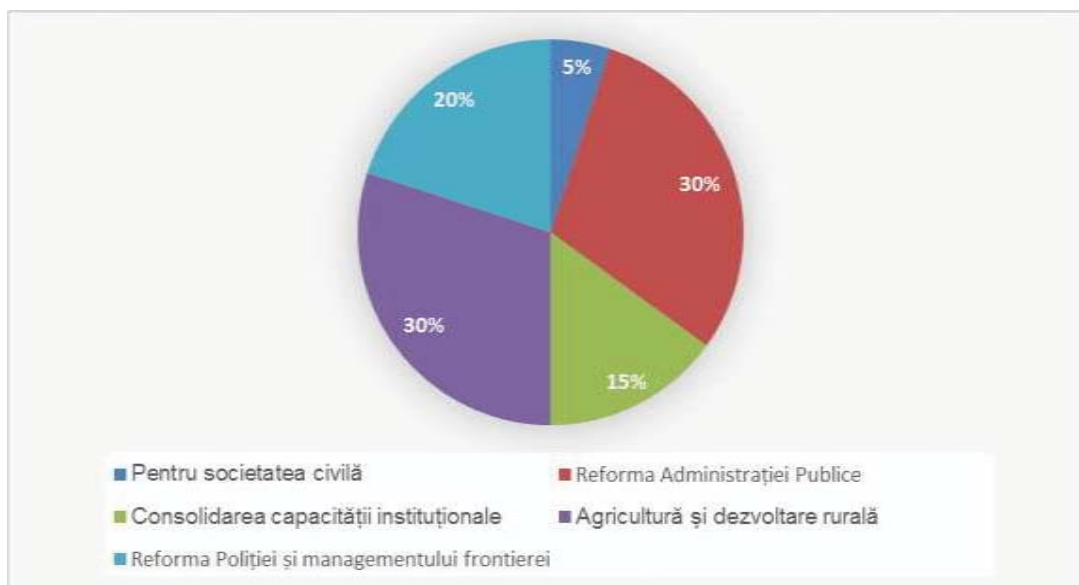
Figura 1. Principalii finanțatori ai Moldovei

Sursa: executat de autor în baza <http://infoeuropa.md/asistenta-ue-pentru-moldova/>

Pentru anii 2014-2017 Comisia Europeană a oferit 410 mln. Euro care au fost distribuiți astfel:

Figura 2. Distribuția resurselor financiare pe sectoare

Sursa: executat de autor în baza <http://infoeuropa.md/asistenta-ue-pentru-moldova/>

¹³ <http://infoeuropa.md/asistenta-ue-pentru-moldova/>

În perioada 2014-2017 Republica Moldova a derulat concomitent 8 programe de suport bugetar din partea Uniunii Europene. Succesul acestor programe a fost garantat de la lansarea acestora, pentru a verifica dacă au fost realizate toate obiectivele sa efectuat urmatoare cercetare.

Programul “Stimularea Economică a Zonelor Rurale”, pentru care s-a alocat de peste 80 mln. Euro, în prezent este cel mai de succes program pentru ultimii cinci ani, cel puțin așa afirmă ex-vice ministrul Economiei, Valeriu Triboi.

Realizările oficiale obținute în urma acestui program fiind:

- 8 incubatoare de afaceri;
- au fost create peste 10 mii de noi locuri de muncă în economia rurală;
- a fost acordat suport la peste 1600 afaceri deja existente;
- peste 3200 granturi individuale pentru crearea afacerilor.

Însa conform Biroului Național de Statistica între anii 2014-2017, rata șomajului în economia rurală nu a scăzut ci a crescut, iar 10 mii de noi locuri de muncă care urmau a fi create, defapt nu au fost realizate.

Figura 3. Rata șomajului în zona rurală

	2014	2015	2016	2017
	Media anuala	Media anuala	Media anuala	Media anuala
Ambele sexe				
Rural	2,7	3,5	2,6	2,7

Sursa: www.statistica.md

8 incubatoare de afaceri ce urmau a fi create în 2014, fiindcă anume atunci era să înceapă realizarea programului, au fost create defapt în anul 2013 (conform Organizației pentru dezvoltarea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii). La 16 decembrie 2013, Directorul General ODIMM și conducătorii incubatoarelor de afaceri din raioanele Rezina, Ștefan Vodă, Sîngerei, Ceadr Lunga, Dubăsari, Soroca, Leova, Nisporeni au semnat Acordul de Asociere a Incubatoarelor de Afaceri în cadrul RIAM.

- IA Nisporeni
- IA Leova
- IA Soroca
- IA Dubăsari
- IA Ceadr Lunga
- IA Sîngerei

- IA Ștefan Vodă
- IA Rezina

Mai mult decât atât, programul ESRA a fost continuat prin intermediul programului pentru agricultura și dezvoltare rurală – ENPARD. Acesta a fost semnat pe 26.03.2015, cu un buget integral de 64 mln. Euro care urmau să fie debursați până în 2018. Raportul în care ar fi relatate realizările obiectivelor în prezent nu există, respectiv nu se cunoaște cum a fost utilizată defapt suma alocată de Comisia Europeană.

Programul de reformă a învățământului vocațional - un alt program, a cărui obiective urmau să fie realizate în 2014, și anume:

- 5 centre de excelență;
- renovarea a 3 cămine pe lângă acestea.

Conform Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, acestea au fost realizate cu succes, însă nu în 2014, cum era planificat, ci în 2015-2016. Deci, din nou apar careva întrebări, și anume: unde și cum au fost folosite resursele financiare?

Următorul proiect care cade sub vizoriu este, **Programul de reformare al sectorului energetic**, care ca obiectiv avea, asigurarea unei mai mari independențe energetice a Republicii Moldova prin: construcția gazoductului Ungheni-Chișinău și interconectarea cu gazoductul Iași-Ungheni. Pentru acest proiect investiția inițială a fost estimată circa 300 mln. Euro, dintre care 40 mln. Euro sub formă de grant din partea UE.¹⁴

Acest proiect urma să fie finalizat în 2014, însă iarăși conform Monitorului Fiscal, în 2016 se afirmă că: “Cel mai important proiect energetic de la declararea independenței Republicii Moldova rămâne încă la stadiul de proiect”.¹⁵

Mai târziu, în urma întrevederii ministrului Economiei al României, Gherghe Șimon și omologul său moldovean, Octavian Calmîc, s-a declarat că gazoductul Ungheni-Chișinău va fi dat în exploatare pînă la sfîrșitul anului 2018.

3. Concluzie

Acordul de Asociere cu UE este cel mai important document semnat de Republica Moldova de la independență pînă în prezent. Implementarea cu succes a acestuia poate prezenta un pas semnificativ spre obținerea statutului de membru UE. Chiar dacă susținerea partenerilor europeni reprezintă un element important în promovarea parcursului European al Republicii Moldova precum și în crearea unei imagini pozitive a țării în cadrul Comunității Europene, trebuie să ținem cont de faptul că integrarea europeană este un proces continuu de

¹⁴ Hotărîre de Guvern Nr. 808 din 07.10.2014 cu privire la aprobarea Planului național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană în perioada 2014-2016.

¹⁵ <https://monitorul.fisc.md/>

reforme pe interior, nu este doar un vector al politicii externe ci mai cu seamă un vector al politicii interne a statului.

După cum arată experiențele foștilor candidați, reușita Acordului de Asociere, dar și a eforturilor noastre de integrare europeană, va depinde în egală măsură de astfel de factori ca gradul de aproximare a legislației RM cu cea europeană, cât și de coerența acțiunilor autorităților moldovene pe plan intern și voința de care vor da acestea dovadă în continuarea procesului de democratizare a societății.

Prin respectarea riguroasă a angajamentelor asumate față de partenerii europeni, Republica Moldova ar putea înregistra un salt important la capitolul reforme și obține un progres calitativ în implementarea Acordului de Asociere, fapt ce va determina susținerea continuă a UE pe plan intern și extern. Chiar dacă Moldovei nu îi este oferită perspectiva clară de aderare, urmare a realizării de reforme și integrare în politicile și programele UE, RM va fi un stat mult mai democratic, mai dezvoltat și mai competitiv pe arena internațională.

Bibliografie

Acordul de asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte <http://www.mfa.gov.md/img/docs/Acordul-de-Asociere-RM-UE.pdf> (Accesat la data de 15.04.2018)

Hotărâre de Guvern Nr. 808 din 07.10.2014 cu privire la aprobarea Planului național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană în perioada 2014-2016.

Lege Nr. 112 din 02.07.2014 cu privire la ratificarea Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte.

Planul de Comunicare și Vizibilitate privind implementarea Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător în Republica Moldova, în anul 2017. http://mei.gov.md/sites/default/files/plan_comunicare_si_vizibilitate_dcfta_2017__0.pdf (Accesat la data de 15.04.2018)

EEAS Press Team, EU-Moldova relations, Factsheet. https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/4011/EUMoldova%20relations,%20Factsheet (Accesat la 15.04.2018)

Asistența UE pentru Moldova. <http://infoeuropa.md/asistenta-ue-pentru-moldova/> (Accesat la data de 15.04.2018)

Implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova - Uniunea Europeană: Raport Alternativ de Progres 2014-2016. <http://dcfta.md/implementarea-acordului-de-asociere->

[republica-moldova-uniunea-europeana-raport-alternativ-de-progres-2014-2016](#) (Accesat la data de 15.04.2018)

<http://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=gXkOTU94I6Q%3D&tabid=203&language=ro-RO> (Accesat la data de 16.04.2018)

www.odimm.md (Accesat la data de 16.04.2018)

www.statistica.md (Accesat la data de 16.04.2018)

www.monitorul.fisc.md (Accesat la data de 17.04.2018)

www.gov.md/europa/ro/content/ce-este-acordul-de-asociere-cu-ue (Accesat la 19.04.2018)